Odborný návrh kompenzačních opatření v rámci pořízení aktualizace č. 4 Zásad územního rozvoje Moravskoslezského kraje

Návrh se týká předmětu ochrany Ptačí oblasti Poodří – motáka pochopa (*Circus aeruginosus*). V posouzení vlivu koncepce „Aktualizace č. 4 Zásad územního rozvoje Moravskoslezského kraje“ na evropsky významné lokality a ptačí oblasti podle § 45i zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, zpracovaného RNDr. Markem Banašem, Ph.D. v květnu 2020 je konstatován významně negativní vliv železničního koridoru na jedno z 10 aktuálních hnízdišť druhu v Ptačí oblasti Poodří. Důvodem je významné narušení stávajících hnízdních podmínek (možnost opuštění hnízdiště z důvodu významného zhoršení výletových možností a možný zánik biotopu z důvodu významné změny vodního režimu lokality) a také narušení kontaktu mezi hnízdištěm a potravními biotopy v jeho okolí v případě realizace stavby.

Moták pochop vyhledává nejčastěji pro hnízdění dostatečně rozsáhlé klidové plochy v prostředí s mělkými stojatými vodami a bohatým porostem rákosu obecného (*Phragmites australis*), méně často orobince (*Typha* sp.). V PO Poodří je pochop hnízděním vázán zejména na podmáčené porosty rákosin.

Na dotčené lokalitě se vyskytuje terestrická rákosina významná z hlediska protikladu k rákosinám lokalizovaným na rybnících. Hnízdí zde nepravidelně (v posledních letech spíše pravidelně) 1 pár.

Kompenzační opatření by mělo spočívat ve vytvoření a zlepšení hnízdních podmínek na vhodných lokalitách uvnitř PO Poodří obsazených druhem v současné době nebo v nedávné minulosti.

Lokalita Habeš:

V době vyhlášení ptačí oblasti se jednalo o souvislou terestrickou rákosinu s počínajícím náletem dřevin, bez vodní plochy. Do rákosiny od jihovýchodu zasahovaly rozsáhlejší olšové porosty. V minulosti zde byl nepravidelně pozorován 1 hnízdní pár (naposledy bylo úspěšné zahnízdění zaznamenáno v roce 2006). V současné době sukcese dřevin pokročila do té fáze, že nejde již hovořit o souvislém porostu rákosí, rákosina je rozdělena porosty náletových dřevin, které zabírají odhadem více než 1/3 celkové plochy. Lokalita tak ztratila parametry hnízdiště.
Lokalita Habeš má však při vhodné obnově v rámci kompenzačního opatření s ohledem na své umístění (mimo návštěvnicky využívané lokality) a rozlohu (9 ha) potenciál pojmout více než 1 hnízdní pár.

Obnova lokality je navržena tak, aby došlo k výraznému zlepšení biotopu oproti výchozímu stavu. Plocha souvislé rákosiny bude vyčištěna od náletových dřevin, porost rákosí bude obnoven a rozšířen na celou ošetřovanou plochu (mimo olšové porosty) a navíc doplněn o rozsáhlejší vodní plochy, které podstatně zvýší atraktivitu hnízdního biotopu oproti stavu v době vyhlášení ptačí oblasti.

Managementová opatření svými náklady a nutností použití speciálních postupů překračují možnosti běžné řízené péče o mokřady a terestrické rákosiny ze strany orgánu ochrany přírody. Podmáčenost a rozsah lokality znemožňuje použití běžně dostupné techniky nebo ručních nástrojů. Dle zkušeností s jinými lokalitami obdobného charakteru lze konstatovat, že opatření nutná k obnově lokality jsou finančně a realizačně natolik náročná, že je nelze chápat jako „obvyklá opatření“.

Cíl: Obnova zaniklého hnízdiště – náhrada za možné zaniklé hnízdiště v k. ú. Pustějov v lokalitě záměru stavby

Lokalizace: pozemky parc. č. 2181/4 (část), 2181/5 (část), 2181/7 (část), 2181/8 (část), 2181/9 (část), 2181/10 (část), 2181/12 (část), 2181/13, 2181/14 (část), 2181/15 (část), 2181/16, 2181/17 (část) v k. ú. Studénka. V současné době ve vlastnictví soukromých vlastníků, po dokončení probíhající pozemkové úpravy bude plocha rákosiny ve vlastnictví České republiky a ve správě AOPK ČR.

Rozloha biotopu: 9 ha

Současný stav: Rozsáhlá rákosina (rozlohou největší v PO Poodří) v minulosti nepravidelně obsazována motákem pochopem. V současné době silně zazemněná splaveninami po povodňových průtocích v roce 1997, v pokročilém stádiu sukcese, zarůstající náletovými dřevinami.

Navrhovaný způsob obnovy a využití:
Provedení jednorázového obnovního zásahu v podobě odstranění náletových dřevin (s ponecháním pouze jednotlivých vybraných stromů) a provedení sanační seče rákosiny, v obou případech s odstraněním veškeré biomasy. Zlepšení vodních poměrů lokality pomocí vybudování soustavy tůní a vodních kanálů. Navrhováno je vytvoření 15 tůní částečně propojených vodními kanály umožňující zavodnění rákosin. Rozloha jednotlivých tůní od 300 do 800 m^2, tvar s nepravidelnou břehovou hranou, maximální hloubkou 1,5 m a sklonem břehů 1:5 až 1:8. Zeminu z výkopů je u území nutné dle možnosti průchodnosti techniky odvézt. Následná údržba ploch po výřezech kosením až do zamezení odrůstání dřevin. Celková plocha rákosiny udržována cyklickým kosením (rozdělení plochy na 4 díly kosené postupně jednou za 4 roky pro zamezení zarůstání dřevinami a udržení porostu rákosin v odpovídajícím vitálním stavu).

Lokalita Bartošovice:
Jde z pohledu ochrany druhu v PO Poodří o strategickou rákosinu v návaznosti na vodní plochu Dolného bartošovického rybníka, se sklonem k degradaci vlivem nedostatku vody v částech lokality. Dříve pravidelně obsazována 1 párem, v současnosti bývá obsazena nepravidelně. Lokalita má při obnově vodního režimu potenciál stát se pravidelným hnízdištěm min. 1 páru.

Obnova lokality je navržena tak, aby došlo k výraznému zlepšení biotopu oproti výchozímu stavu. Souvislá plocha rákosiny bude doplněna o rozsáhlejší vodní plochy, které podstatně zvýší atraktivitu hnízdního biotopu oproti stavu v době vyhlášení ptačí oblasti.

Cíl: Zlepšení podmínek na současném hnízdišti – podpora populace druhu v PO Poodří na jedné z aktuálně perspektivních lokalit

Lokalizace: pozemky parc. č. 2305/2 v k. ú. Bartošovice (vlastník: DENAS, spol. s r.o., Družstevní 246, 74213 Studénka – dohoda s vlastníkem možná), 2306 k. ú. Bartošovice (vlastník: ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Kaplanova 1931/1, Chodov, 14800 Praha 4)

Rozloha biotopu: 3 ha

Současný stav: Rákosina Dolního Bartošovického rybníka, součást PR Bartošovický luh. Pravidelné hnízdiště 1 páru motáka pochopa. V současné době silně zazemněná a zarůstající náletovými dřevinami, které snižují atraktivitu a využitelnost hnízdiště. Potlačení náletu dřevin řešeno v současné době z projektu OPŽP.

Navrhovaný způsob obnovy a využití:
Zlepšení vodního režimu lokality a zamezení nadměrnému zarůstání křovinami. Navrhováno je strhnout povrch terénu v mocnosti cca 30 cm na ploše po výřezech dřevin s plynulou návazností na okolní terén. V tomto prostoru vytvořit 3–4 tůně o rozloze jednotlivých vodních ploch od 500 do 800 m^2, tvar s nepravidelnou břehovou hranou, maximální hloubkou 1,5 m a sklonem břehů 1:5 až 1:8.

Ve zbylé části rákosiny vytvořit nepravidelné zálivy propojující vnitřní část rákosiny s volnou vodní hladinou rybníka. Hloubku kanálů je potřeba stanovit na základě výšky provozní hladiny rybníka. Zeminu z výkopů je z plochy biotopu nutné dle možnosti průchodnosti techniky odvézt.

Lokalita Rákosina:
Jde z pohledu ochrany druhu v PO Poodří o strategickou terestrickou rákosinu se sklonem k degradaci z nedostatku zamokření. V současné době je lokalita obsazena 1 hnízdním párem, v minulosti zde ale hnízdilo více párů. Lokalita má velký potenciál - rozloha souvislého hnízdního biotopu činí 7 ha. Lokalita má tedy při obnově vodního režimu (zvýšení zavodnění) potenciál pojmout více než 1 hnízdní pár.

Obnova lokality je navržena tak, aby došlo k výraznému zlepšení biotopu oproti výchozímu stavu. Souvislá plocha rákosiny bude doplněna o rozsáhlejší vodní plochy, které podstatně zvýší atraktivitu hnízdního biotopu oproti stavu v době vyhlášení ptačí oblasti.

Cíl: Zlepšení podmínek na současném hnízdišti – podpora populace druhu v PO Poodří na jedné z aktuálně perspektivních lokalit

Lokalizace: pozemky parc. č. 2016 a 2017 v k. ú Jistebník (vlastník: ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Kaplanova 1931/1, Chodov, 14800 Praha 4)

Rozloha biotopu: 7 ha

Současný stav: Rákosina v PR Rákosina. Pravidelné hnízdiště 1 páru motáka pochopa. V současné době silně zazemněná a zarůstající náletovými dřevinami, které snižují atraktivitu a využitelnost hnízdiště. Potlačení náletu dřevin řešeno v současné době z projektu OPŽP.

Navrhovaný způsob obnovy a využití:
Zlepšení vodního režimu lokality a zamezení nadměrnému zarůstání křovinami. Navrhováno je zavodnění rákosiny na základě studie Ing. Jaroslava Gromana z roku 2012: „Revitalizace mokřadů v připravované PR Jistebnické mokřady“ – oblast č. 2 (nutno revidovat projektantem). Nejvhodnějším řešením je vybudování nového stavítka na stávajícím příkopu ke shybce, částečné ohrazování příkopu v délce cca 100 m a jeho zásobování vodou z odběrného objektu nad malým jezem na Mlýnce. Střední část příkopu bude nutné pročistit (prohloubit) tak, aby bylo dosaženo obráceného spádu. Z příkopu zřídit odbočky pro nátok vody do rákosiny. Před vyústěním příkopu do Mlýnky vybudovat práh, doplněný bočním požerákem, aby bylo možné stabilizovat hladinu vody v rákosině na optimální výši.
Na ploše po výřezu křovin strhnout povrch terénu v mocnosti cca 30 cm s plynulou návazností na okolní terén. V tomto prostoru vytvořit soustavu cca 10–15 tůní o rozloze jednotlivých vodních ploch od 300 do 800 m^2, tvar s nepravidelnou břehovou hranou, maximální hloubkou 1,5 m a sklonem břehů 1:5 až 1:8. Zeminu z výkopů je z plochy biotopu nutné dle možnosti průchodnosti techniky odvézt.

Lokalita Rezavka:
Přírodní rezervace Rezavka byla připojena k CHKO Poodří novým zřizovacím předpisem CHKO Poodří – není přímo součástí PO Poodří, ale přímo na ní navazuje. Jde o rozsáhlou strategickou rákosinu navazující na vodní plochu Nový, jedná se o pozůstatek původního rybníka Vrbenský, který zanikl v důsledku důlních poklesů. Rákosina má sklon k degradaci z nedostatku zamokření – většina plochy je zcela suchá. V rámci lokality se nacházejí i rozsáhlé luční porosty sloužící jako potravní základna. V současné době je lokalita obsazena 1 hnízdním párem, potenciál lokality je však mnohem větší. Lokalita má tedy při úpravě vodního režimu (zvýšení zavodnění) potenciál pojmout více než 1 hnízdní pár.

V rámci kompenzace jsou zásahy na této lokalitě navrženy jako doplňková opatření v přímé návaznosti na ptačí oblast Poodří. Vybudováním rozsáhlejších vodních ploch dojde kromě zlepšení hnízdního biotopu také k výraznému zlepšení plochy s potravním biotopem.

Cíl: Zlepšení podmínek na současném hnízdišti a potravním biotopu – podpora populace druhu v CHKO Poodří v těsné návaznosti na PO Poodří na jedné z aktuálně perspektivních lokalit

Lokalizace: pozemek parc. č. 2485 v k. ú Svinov (vlastník: ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Kaplanova 1931/1, Chodov, 14800 Praha 4)

Rozloha biotopu: 13 ha

Současný stav: Rákosina a navazující louky v PR Rezavka. Rákosina je pravidelným hnízdištěm 1 páru motáka pochopa, navazující plochy potenciálním potravním biotopem. V současné době je podstatná část rákosiny suchá, zarůstající invazními druhy (především zlatobýly *Solidago* sp.), navazující louky v nedávné minulosti dlouhodobě nekosené, zarůstají ruderální vegetací. Obnovní seč lučních porostů a rákosiny řešena v současné době z projektu OPŽP.

Navrhovaný způsob obnovy a využití:
Zlepšení vodního režimu lokality a kvality porostů. V prostoru degradovaných rákosin a lučních porostů vytvořit soustavu cca 40 tůní o rozloze jednotlivých vodních ploch od 100 do 500 m^2, tvar s nepravidelnou břehovou hranou, maximální hloubkou 1,5 m a sklonem břehů 1:5 až 1:10. Tůně lokalizovat především do ploch se zvýšeným výskytem ruderální vegetace a silně invadovaných zlatobýly (pro potlačení výskytu nežádoucí vegetace a zlepšení kvality okolních porostů). U tůní v lučních částech alespoň na třetině plochy vytvarovat mělčiny do 40 cm hloubky se sklonem 1:15 až 1:20. Zeminu z výkopů je z plochy biotopu nutné dle možnosti průchodnosti techniky odvézt.
